

Читаймо українською

Ведучий рубрики **Микола МАНЬКО**, директор Державного історико-культурного заповідника м. Острога

Десять років тому – 12 листопада 2009 р. – в Харкові проголосили й уперше відзначили **День україномовної преси**. Метою акції було привернути увагу держави і громадськості до нестачі українськомовного друку на Харківщині та наших південно-східних рубежах. Глибина, складність і трагізм цієї проблеми сталими зрозуміли менш ніж через п'ять років...

Саме 12 листопада 1905 р. в серці історичної Полтавщини – місті Лубни – вийшло перше число «Хлібороба». Це видання – перша українськомовна газета на Наддніпрянській Україні. Її вихід у світ став можливим завдяки наступальним успіхам Першої демократичної революції в Російській імперії, коли царизм під тиском змушений був проголосити надання народу політичних прав і свобод, зокрема і свободи друку – як російською, так і мовами пригноблених націй та народностей.

Лубенська газета-первістка виходила в світ накладом п'ять тисяч примірників у листопаді – грудні 1905 р. Прикметно, що газета попереджала своїх читачів, які не мали можливості вивчати українську мову на шкільній лаві, що «и» треба читати як російське «ы», а «е» як «іе». «Хлібороб» був заборонений царством уже після появи п'ятого номера видання. Але справа українськомовного газетного слова не зникла.

Першою щоденною українськомовною газетою Наддніпрянщини стала «Громадська думка», друкowana в Києві з 31 грудня 1905 р. (13 січня 1906 р.) до кінця серпня 1906 р. Її безпосереднім продовжувачем стала щоденна газета «Рада», що видавалася в вересні 1906 р. – липні 1914 р. і була заборонена царством у зв'язку з новими гоніннями на українське слово на початку Першої світової війни. Серед активних авторів газети «Рада» був і **Дмитро Маркович** – український письменник і правник, землевласник села Михалківці на Острозщині, звідки у київське видання надійшла низка його статей та дописів.

Перша українськомовна щоденна газета вже під назвою «Нова Рада» відродилася навесні 1917

р. з поваленням царату і початком Української революції. А першою українськомовною газетою на теренах Волині тієї ж весни став щотижневик «Громадянин», який видавали в Житомирі – як орган Волинської Української Ради.

Про перше українськомовне періодичне видання в нашому місті – «Острівську Народну Газету» – ми вже писали в цій «календарній» рубриці наприкінці минулого – на початку нинішнього року з нагоди його сторіччя. Нагадаємо, що редактором газети був громадський і кооперативний діяч, краєзнавець **Пилип Павлюк** – батька поета **Антіна Павлюка**, твори якого теж друкували в цьому органі української громадськості. При «Острівській Народній Газеті» працювало й видавало книги видавництва «Будучина». Серед співробітників газети зустрічаємо ім'я педагога **Петра Артем'юка** – майбутнього архієпископа Української автокефальної православної церкви.

Більшовицькі агітаційно-пропагандистські видання часів недовгої тодішньої Радянської влади в нашому місті «Вести Острозького революційного комітету / Вісті Острозького революційного комітету» та «Листок красной молодежи / Листок червоний молоді» офіційно вважалися двомовними, але українськомовні матеріали займали куди менше місця на площі газетних шпальт, ніж російськомовні.

У вересні 1939 р. після приходу Червоної армії з'явилася перше число газети «Нове життя» – органу Тимчасового управління Острога. Пізніше під цією назвою стала друкуватися «районка» у сусідньому Здолбуніві. А острозька районна газета у квітні – червні 1941 р. і після вигнання нацистів у 1944 р. виходила під «ідеологічно правильною» назвою

«Сталінський шлях». 1961 р. – після

чергового викриття Микитом Хрущовим культу особи і злочинів Сталіна – острозька «районна» змінила назву на «Зоря комунізму». З ініціативи свого головного редактора й народного депутата України першого демократичного скликання **Валерія Баталова** газета стала з 1991 р. друкуватися під назвою «Життя і Слово».

З ініціативи того ж В. Баталова і під редакцією **Всеволода Ковальчука** 6 червня 1998 р. з'явилася друком перше число острозької міської газети «Замкова гора», яка вже багато років люб'язно надає свою сторінку під рубрику «Наш історичний календар», як і під інші актуальні та важливі матеріали на захист і підтримку української мови, національної культури, збереження історичної пам'яті.